

ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ ОЦІНЮВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

Визначено основні принципи стратегії розвитку матеріальних та нематеріальних активів підприємства. Охарактеризовано основні тенденції у сфері управління активами вітчизняних підприємств. Досліджено важливі принципи розроблення стратегії розвитку активів підприємства. Запропоновано технологію оцінювання стратегічного потенціалу підприємства за складовою їх активів. Вдосконалено методичні підходи до оцінювання стратегії розвитку активів підприємства.

Ключові слова: активи, потенціал, стратегія, методичні підходи, управління стратегічним потенціалом.

Актуальність теми. Стратегії розвитку підприємств, що розробляються в сучасних ринкових умовах, не відповідають новим вимогам щодо процесу їх планування та прогнозування. Тому виникає потреба у розробці концепцій, що враховують економічну ситуацію та специфіку кожного конкретного товарного ринку. Вивчення та дослідження кон'юнктури ринку та розроблення на цій основі стратегій розвитку активів та збільшення обсягів випуску та реалізації продукції підприємств, що базуються на єдиній сукупності спеціальних методів оцінювання, дослідження та прогнозування для різних товарних ринків, є актуальною, необхідною та своєчасною. Активи підприємства складають вагомий частину його стратегічного потенціалу, що ґрунтується на ресурсному підході до стратегічного управління, запропонованому Д. Дж. Тіса [9], тому обґрунтування методики оцінювання стратегії розвитку активів підприємства набуває особливої актуальності та має практичне значення за умов стагнації економічної діяльності значної частини суб'єктів господарської діяльності в Україні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Досліджуючи літературні джерела у сфері стратегічного управління розвитком активів підприємства передусім врахуємо наявність досить численної кількості розробок [5, 6, 8, 9] у сфері розроблення стратегій підприємства як корпоративного, так і операційного рівня. Практика діяльності вітчизняних підприємств та результати наукових досліджень М. Круглова, В. Пастухової, Б. Прикіна, Й. Рюегг-Штюрма, Н. Тарнавської, Ю. Шарова більшою чи меншою мірою підтверджує той факт, що успішність та розвиток підприємств є у прямо пропорційній залежності від стану їх потенціалу та перспектив нарощування. Орієнтуючись на них, стратегію розвитку активів та матеріально-технічної бази підприємства потрібно розглядати як функціональну стратегію операційного рівня (це означає, що вона підпорядковується загальним стратегічним настановам розвитку підприємства). Більш того, прийняття ресурсного підходу дає змогу розглядати стратегію розвитку активів як складову стратегій конкурентного позиціонування підприємства, що цілком відповідає розробленням С.С. Шайбера [8] щодо співвіднесення ресурсів із конкретними конкурентними перевагами, які вони надають підприємству. Ми погоджуємось із думкою А.О. Литвиненка [2, с. 210] про те, що загалом розумін-

ня стратегії розвитку активів має відповідати всім аспектам стратегічного процесу, які формалізовані у працях Г. Мінцберга [6].

Постановка завдання. Визначити основні напрями стратегічного управління розвитком активів підприємства та вдосконалити методичні підходи до оцінювання стратегії розвитку активів підприємства.

Виклад основного матеріалу. Розробники концептуальних моделей стратегії виділяють передусім стратегічний потенціал як можливості, ресурси, джерела досягнення стратегічних цілей підприємства – формування, підтримки, розвитку стійких конкурентних переваг та подальшого виходу на зовнішні ринки. При цьому загальним у концепціях стратегічного управління підприємством є ресурсний підхід до визначення його стратегічного потенціалу.

Під керованим розвитком виробничого підприємства розуміється виділена в його складі система, в якій об'єднуються процеси реструктуризації та реінжинірингу, інноваційні та інвестиційні процеси, що ведуть до кількісних і якісних змін у всіх функціональних галузях підприємства, а також контури її управління на основі зворотних зв'язків, де вирішуються завдання стратегічного й тактичного управління та запускаються механізми самоорганізації оперативного управління розвитком.

Матеріальною основою потенціалу підприємства є фінансові ресурси, відображені в його балансі, а величина сукупного потенціалу є результатом спільних зусиль з реалізації його елементів, який залежно від інтересів власників може бути виражений або потенційним прибутком, що залишається в розпорядженні підприємства, або його вартістю. Оптимізація структури величини сукупного потенціалу припускає виділення проміжних рівнів узагальнення потенційних можливостей підприємства.

Активи – сукупність цінностей, якими володіє підприємство і використовує для здійснення господарської діяльності з метою одержання економічних вигод у майбутньому, – піддаються контролю й обліку підприємством, та їх використання характеризується впливом факторів часу, ризику і ліквідності, відображають інвестиційні рішення на підприємстві [1, с. 184]. Розроблення стратегії розвитку матеріальних і нематеріальних активів підприємства має опиратися на такі важливі принципи:

- орієнтація на довготермінові глобальні цілі підприємства як господарчої системи та економічні інтереси його власників;
- багатоваріантність можливих напрямів розвитку, яка обумовлена динамічністю зовнішнього середовища діяльності підприємства;
- безперервність розроблення стратегії, постійна адаптація змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі;
- комплексність розроблення стратегії, узгодженість стратегічних рішень за окремими напрямками діяльності підприємства, видами ресурсів, функціями тощо.

Загальну еволюцію методології дослідження та оцінювання стратегічного потенціалу підприємств можна умовно поділити на дві частини – етап стихійного розвитку та етап наукової сегментації. Кожен із них свідчить про різний рівень економічної свідомості економістів-практиків. Наприклад, перший етап характеризується нечітким формулюванням предмета досліджень, хоч учені та бізнесмени-практики розуміють необхідність створення якісно нових механізмів управління, які дали б змогу поєднати вітчизняний досвід

планування підприємницької діяльності із сучасними соціально-економічними перспективами (можливостями). Створення механізмів такого типу можливе лише на основі врахування спадкового характеру циклів розвитку економічних систем. У рамках цього етапу переважали етіологічний та ресурсний підходи до розуміння потенціалу, що свідчило передусім про недостатній рівень теоретичного опрацювання проблеми.

З метою ефективного управління розвитком потенціалу підприємства необхідно розробити економічний механізм, який дав би змогу найбільш повно врахувати вплив усіх факторів зростання та сформувати збалансований у всіх відношеннях потенціал підприємства. Під таким механізмом варто розуміти комплекс заходів, покликаних вирішувати питання, пов'язані із забезпеченням розвитку потенціалу підприємства, що характеризуються набором специфічних зв'язків і взаємодій [5, с. 86]. Для оцінювання основних тенденцій, що склались і у сфері управління активами підприємств, розглянемо структуру балансу підприємств України за період 2007-2011 рр. за допомогою даних, наведених у таблиці.

Табл. Структура балансу підприємств в Україні за період 2007-2011 рр. [3] станом на кінець року

Показники	Роки										Темп зміни, %	
	2007		2008		2009		2010		2011		2011 до 2010 рр.	2011 до 2007 рр.
	сума, млн грн	% до балансу	сума, млн грн	% до балансу	сума, млн грн	% до балансу	сума, млн грн	% до балансу	сума, млн грн	% до балансу		
Актив												
Необоротні активи	1253812,4	50,3	1552055,6	47,8	1749238,5	47,6	1832922,8	44,7	2050959,6	43,9	111,9	163,6
Оборотні активи	1226964,1	49,2	1665319,5	51,3	1893929,3	51,5	2229892,3	54,4	2584162,5	55,3	115,9	210,6
Витрати майбутніх періодів	13332,7	0,5	27454,7	0,8	31816,8	0,9	32667,4	0,8	38453,3	0,8	117,7	288,4
Інші необоротні активи та групи вибуття	x	x	595,4	0,02	1160,5	0,03	1499,9	0,04	2526,4	0,1	168,4	x
Пасив												
Власний капітал	1050603,1	42,1	1133603,7	34,9	1269537,7	34,5	1426711,6	34,8	1586284,7	33,9	111,2	151,0
Забезпечення наступних виплат і платежів	55601,3	2,2	66955,8	2,1	73261,2	2,0	83816,1	2,0	103076,2	2,2	123,0	185,4
Довготермінові зобов'язання	350770,9	14,1	578515,6	17,8	608823,1	16,6	675619,4	16,5	774664	16,6	114,7	220,8
Поточні зобов'язання	1021607,9	41,0	1449431,9	44,7	1705408,3	46,4	1891268,2	46,2	2183258,9	46,7	115,4	213,7
Доходи майбутніх періодів	15526,0	0,6	16918,2	0,5	19114,8	0,5	19567,1	0,5	28818	0,6	147,3	185,6
Баланс	2494109,2	x	3245425,2	100,0	3676145,1		4096982,4	100,0	4676101,8	100,0	114,1	187,5

З показників таблиці ми бачимо, що, незважаючи на значну стагнацію економічної діяльності частини підприємств в Україні, за період 2007-2011 рр. відбулася зростання вартості активів підприємств у структурі їх балансу за рахунок додаткового вкладення власного капіталу та залучення довготермінових і короткотермінових позикових ресурсів. Водночас, за умов низької рентабельності або ж збитковості діяльності значної частини вітчиз-

няних підприємств, актуальним є не лише поповнення активів за рахунок додаткового залучення капіталу, але насамперед підвищення ефективності його використання та розроблення ефективної стратегії розвитку активів, що супроводжується загальним стратегічним розвитком суб'єктів господарювання та покращенням їх фінансових результатів.

Методичні підходи щодо оцінювання можливостей стратегічного потенціалу підприємства базуються на комплексному використанні методів декомпозиції, інтегральної та рейтингової оцінок, що дають змогу оцінити його сильні та слабкі сторони в конкурентній групі підприємств, а також порівняно з еталонними, граничними значеннями для окремого підприємства. Проведені дослідження основних аспектів стратегічного розвитку активів підприємства та обґрунтування їх виміру дають змогу сформулювати методичний підхід щодо його оцінювання. Технологію оцінювання представлено на рисунку.

Рис. Технологія оцінювання стратегічного потенціалу підприємства за складовою їх активів

Удосконалення процесу управління активами підприємства, окрім обґрунтування стратегії управління ним, передбачає визначення нереалізова-

ного потенціалу підприємства, реалізація якого у майбутньому періоді з врахуванням альтернативи розвитку та різних варіантів зміни станів зовнішнього середовища (реалістичного, оптимістичного, песимістичного) дасть змогу підприємству виявити новий ступінь розвитку відповідно до встановлених стратегічних цілей.

З метою підвищення рівня обґрунтованості прийнятих рішень формування стратегії розвитку активів підприємства обґрунтовано так, що під час його формування необхідно застосовувати процесний підхід. На основі оцінювання та аналізу стратегічного потенціалу реалізується інтеграція функцій підприємства, системи управління ним через управління потенціалом. У дослідженні така мета досягається за рахунок системи показників і критеріїв оцінювання рівня розвитку всіх елементів стратегічного потенціалу, а також ефективності їх використання.

Висновки. Таким чином, оцінку ефективності стратегії розвитку активів підприємства доцільно проводити за такими параметрами:

- узгодженість стратегії із зовнішнім середовищем. У процесі такого оцінювання визначається наскільки розроблена стратегія управління відповідає прогнозованим змінам економіки країни, правовим умовам діяльності підприємств, а також кон'юктурі споживчого ринку;
- внутрішня збалансованість стратегії. У процесі такого оцінювання визначається наскільки узгоджуються між собою окремі стратегічні цілі та політики ефективного управління, а також заходи щодо забезпечення реалізації стратегії. При цьому особлива увага звертається на їх несуперечність, логічну послідовність і узгодженість в часі;
- реалізованість стратегії з урахуванням наявного ресурсного потенціалу підприємства. У процесі такого оцінювання насамперед розглядаються потенційні можливості підприємства у формуванні фінансових ресурсів за рахунок власних джерел для забезпечення всіх намічених напрямів його розвитку. Окрім цього, оцінюється рівень кваліфікації персоналу і його технічної оснащеності з позиції можливості реалізації вибраної стратегії;
- прийнятність рівня ризиків, пов'язаних з реалізацією стратегії. Перехід до нової якості та зростання обсягу діяльності супроводжується переважно зростанням рівня всіх основних видів господарських ризиків, особливо фінансових і інвестиційних. Тому в процесі оцінювання необхідно визначити наскільки рівень цих ризиків є допустимим для діяльності підприємства з позицій їх можливих негативних фінансових наслідків;
- результативність стратегії. Оцінка результативності стратегії базується передусім на визначенні економічної ефективності її реалізації. Разом з цим оцінюються і позаекономічні результати, що досягаються в процесі реалізації цієї стратегії (зростання ділової репутації підприємства; підвищення рівня керуваності структурними одиницями і підрозділами; зростання рівня обслуговування й іміджу підприємства у покупців; поліпшення психологічного клімату на підприємстві і умов праці персоналу тощо).

Отже, стратегія розвитку активів підприємства є невід'ємною складовою розвитку його стратегічного потенціалу в довготерміновій перспективі, при цьому актуальним є оцінювання стратегічного потенціалу підприємства саме за складовою розвитку його активів, а у перспективі подальших досліджень вважаємо доцільним деталізацію стратегії розвитку активів за його елементами та формування складових матриці портфельного аналізу.

Література

1. Захарюта О.С. Узагальнення наукових концепцій щодо визначення суті активів / О.С. Захарюта // Управління розвитком : зб. наук. праць. – 2012. – № 1(122). – С. 183-184.
2. Литвиненко А.О. Обґрунтування стратегії розвитку матеріально-технічної бази підприємства / А.О. Литвиненко // Вісник економіки транспорту і промисловості : зб. наук.-практ. статей. – 2012. – № 37. – С. 209-215.
3. Офіційний web-сайт Державного комітету статистики України. [Електронний ресурс]. – Доступний за <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Пилипенко А.А. Реструктуризація потенціалу матеріально-технічної бази в контурі стратегічного управління розвитком підприємства / А. А. Пилипенко, А.О. Литвиненко // Бизнес Информ : науч. журнал. – 2011. – № 12. – С. 165-168.
5. Шелегеда Б.Г. Стратегічне управління потенціалом підприємства : монографія / Б.Г. Шелегеда. – Донецьк : Вид-во ДонУЕП 2006. – 219 с.
6. Mintzberg H. The Strategy Process: Concepts, Context, Cases: 4th Edition / H. Mintzberg, J. Lampel, J. Quinn, S. Ghoshal. – Boston : Prentice Hall, 2002. – 489 p.
7. Orsato R.J. Sustainability Strategies. When Does It Pay to Be Green? – New York : INSEAD A.O. Business Press, 2009. – 244 p.
8. Scheiber S.C. Core Competencies for Practice. What Clinicians Need to Know / Scheiber, T.A. Kramer, S.E. Adamowski. – Washington : American Psychiatric Publishing, 2003. – 236 p.
9. Teece D.J. Dynamic capabilities and strategic management / D.J. Teece. – New York : Oxford University Press, 2009. – 299 p.

Блонская В.И., Добуш Р.О. Совершенствование методики оценки стратегии развития активов предприятия

Определены основные принципы стратегии развития материальных и нематериальных активов предприятия. Охарактеризованы основные тенденции в сфере управления активами отечественных предприятий. Исследованы важные принципы разработки стратегии развития активов предприятия. Предложена технология оценки стратегического потенциала предприятия за составляющей их активов. Усовершенствованы методические подходы к обоснованию оценке стратегии развития активов предприятия.

Ключевые слова: активы, потенциал, стратегия, методические подходы, управление стратегическим потенциалом.

Blonska V.I., Dobush R.O. Perfection of methodical of estimation of strategy of development of assets of enterprise

Certainly basic principles of strategy of development of tangible and immaterial assets of enterprise. Basic tendencies are described in the field of management of assets of domestic enterprises. Principles of development of strategy of development of assets of enterprise are investigational important. Technology of estimation of strategic potential of enterprise is offered after the constituent of their assets. Methodical approaches are improved to the ground of estimation of strategy of development of assets of enterprise.

Keywords: assets, potential, strategy, methodical approaches, management strategic potential.

УДК 657.221

Доц. О.А. Наумчук, канд. екон. наук –
ДонНУЕТ ім. Михайла Туган-Барановського

ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО МАЛОЦІННИХ НЕОБОРОТНИХ МАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ

Розкрито підходи до формування облікової політики підприємства та обґрунтовані її положення щодо малоцінних необоротних матеріальних активів. Запропоновано підхід до встановлення вартісного критерію визнання малоцінних необоротних